

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE**

**REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI
LA CLASA a IX-a
ÎN ANUL ȘCOLAR 2021-2022**

LIMBA ȘI LITERATURA RROMANI

București, 2021

CUPRINS

Introducere	03
Planificare calendaristică	05
Test de evaluare inițială	11
Test de evaluare inițială	14
Test de evaluare inițială	17
Exemple de Activități de Invățare	20
Bibliografie	39
Colectiv de autori	44

INTRODUCERE

Potrivit planuri de învățământ, disciplina limba și literatura rromani este inclusă în trunchiul comun la toate profilurile unde s-a optat pentru studiul limbii materne cu patru ore pe săptămână.

Studiul disciplinei Limba și literatura maternă reprezintă o componentă esențială a ariei curriculare „Limbă și comunicare”, care oferă elevului accesul la educație din perspectivă multiculturală, în formarea unor abilități necesare pentru a se putea plia pe cerințele societății și economiei bazate pe cunoaștere și pentru a-i facilita accesul post-școlar la învățare și acumulare de noi competențe pe toată durata vieții.

Pe parcursul învățământului obligatoriu, elevii trebuie să-și formeze în primul rând competențele de comunicare indispensabile, în lumea contemporană, pentru orice tip de activitate profesională: să se exprime corect, clar și coerent în limba maternă, să asculte, să înțeleagă și să producă mesaje orale și scrise, în diverse situații de comunicare.

Studiul limbii și al literaturii rromani are de asemenea o contribuție esențială la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ și de spirit critic, apte să-și argumenteze propriile opțiuni, dotată cu sensibilitate estetică, având conștiința propriei identități culturale și manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică.

În actualul curriculum se specifică, pentru domeniul Literatură, doar numărul minimal de texte / creații artistice (pentru clasa a IX-a: 8 texte la punctul 1; 4 texte la punctul 2; 2 filme la punctul 3), distribuția în module, tipurile de texte recomandate în cadrul fiecărui modul. Profesorii (și autorii de manuale) vor alege textele pe care le consideră potrivite cerințelor formulate.

În alegerea textelor se va ține seama, în plus față de criteriile indicate la fiecare modul de conținuturi, de următoarele criterii generale: accesibilitate în raport cu nivelul dezvoltării intelectuale și de cultură generală a elevilor; atraktivitate; valoare; varietatea autorilor selectați; volumul de lecturi propuse pe parcursul întregului an școlar în raport cu timpul disponibil.

Listele de exemple sunt deschise, profesorii pot alege alte texte / creații artistice, care nu figurează în această listă.

Se recomandă ca între textele / creații artistice selectate pentru studiu să fie incluse și scrieri din literatura universală sau filme aparținând cinematografiei universale.

Acolo unde consideră necesar, profesorul poate lărgi numărul de texte pentru studiu. De asemenea, pot fi incluse texte suplimentare cu caracter ilustrativ

Limba și literatura rromani pentru liceal, clasa a IX-a, este una comunicativ-funcțională. Aceasta presupune studiul integrat al limbii, al comunicării și al textului literar. Principiile actualului model sunt:

- urmărirea unui set unitar și coerent de finalități ale studiului disciplinei pe parcursul întregului an școlar;
- adoptarea unui model didactic coherent, în cadrul căruia să apară evidentă deplasarea accentului de pe simpla achiziționare de cunoștințe pe structurarea de capacitați, competențe și atitudini, cu valențe ulteriorare de actualizare și de extindere;
- asigurarea unei baze conceptuale pentru abordarea didactică a studiului limbii și literaturii;
- diversificarea strategiilor, a ofertelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la grupul țintă;
- asigurarea caracterului flexibil și actual al studierii limbii rromani, prin conectarea sa la realitățile vieții cotidiene;
- renunțarea la compartimentarea disciplinei în „limbă“ și „literatură“ și adoptarea unui model didactic al cărui principiu ordonator să fie constituit de cele patru deprinderi integratoare caracteristice oricărui act de comunicare (înțelegerea după auz, lectura, vorbirea și scrierea);
- reechilibrarea ponderii acordate în studiu variantei scrise și celei orale, pe de o parte, iar, pe de altă parte, proceselor de receptare și proceselor de producere a mesajului;
- adoptarea unei perspective consecvent comunicative, în cadrul căreia accentul să fie plasat pe aspectele concrete ale utilizării limbii.

Finalitățile disciplinei se reflectă nemijlocit în competențele generale și valorile și atitudinile enunțate în prezenta programă, din care este derivată întreaga structură curriculară (competențe specifice, conținuturi ale învățării, sugestii metodologice).

Unitatea de învățământ:.....

Profesor:

Disciplina: Limba rromani/ I rromani čib

Clasa:

An de studiu: IX

Nr. ore/ săptămână: 4

An școlar: 2021-2022

PLANIFICARE CALENDARISTICĂ

Nr. crt.	Competențe specifice	Capitol/ Temă	Nr. de ore	Titlul lecției	Perioada
I.	C 1.1 1.2 1.3 C 2.1 2.2 C 3.1 3.2 3.3 C 4.1 4.2 4.4 C 5.1	I poezia O narativo tèksto O vakáripen O lèksiko I navni O artikulo	29	1. Gelem, gelem - o rromano himno 2. Klasaqe bută 3. I anglutni evaluacia 4. O jekhto školaqo díves - Lava maškar e lava 5. O jekhto školaqo díves - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 6. Te anas amenqe godăθe i rromani alfabetà! 7. Te anas amenqe godăθe i rromani čibäqi morfologìa! 8. Sar vakäras laches? 9. Ʒanesas ke...? 10. O rromano them - Lava maškar e lava ... 11. O rromano them - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 12. I navni. O artikulo 13. O dativo kèzo 14. Te palemdikhas le aver kèzură! 15. So zanav, so na zanav? 16. Klasaqe bută ¹ 17. O vešorro - Lava maškar e lava ... ²	Săptămâna – Săptămâna

				18. O veþorro - Puþhimata aj mangimata kaj tèksto! 19. O ablativo kèzo 20. So zanav, so na zanav? 21. Ʒanesas ke...? 22. O godäver avorro - Lava maþkar e lava ... 23. O godäver avorro - Puþhimata aj mangimata kaj tèksto! 24. E diminutivur� 25. O vokativ 26. So zanav, so na zanav? 27. Ʒanesas ke...? 28. Palemdikhipen 29. Evaluacia	
II.	C 1.1 1.2 1.3 C 2.1 2.2 2.3 C 3.1 3.2 3.3 3.4 C 4.1 4.2 4.3 4.4 4.5 C 5.1 5.2	I poezia O narativ tèksto O vak�ripen O l�eksiko O v�rbo I ginavni I sarnavni	31	30. O baþavno - Lava maþkar e lava ...; Puþhimata aj mangimata kaj tèksto! 31. O verbo. O indikativ m�do: o akanutno vaxt, o imperf�kto, o perf�kto 32. Klasaqe but� 1 - 4 33. Klasaqe but� 5 34. Suno fal� man – Lava maþkar e lava ...; Puþhimata aj mangimata kaj tèksto! 35. O verbo. O indikativ m�do: o avutno vaxt, o po but sar perf�kto 36. So zanav, so na zanav? 37. O ka�t�ri thaj pesqo suno - Lava maþkar e lava ... 38. O ka�t�ri thaj pesqo suno - Puþhimata aj mangimata kaj t�ksto! 39. O verbo. O kon�unktivo m�do; O mangipnasqo m�do; O imperativ 40. O Kalo, murro amal - Lava maþkar e lava ...	S�pt�m�na – S�pt�m�na

				41. O Kalo, murro amal - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 42. O vèrbo. O infinitivo mòdo; O gerundivo; O particìpio; O supìno 43. Klasaqe bută 44. I Delia Grigore - Lava maškar e lava ... 45. I Delia Grigore - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 46. Te siklōvas khethanes! So zanav, so na zanav? 47. K-o abăv - Lava maškar e lava ... 48. K-o abăv - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 49. I kardinàlo thaj i ordinàlo ginavni 50. Klasaqe bută 51. O sastrări - Lava maškar e lava ...; Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 52. I zenutni sarnavni ka-o genitivo thaj ablativo; E sikavale sarnavnă 53. Klasaqe bută 54. O gilavno - Lava maškar e lava ... 55. O gilavno - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 56. I nisavutni sarnavni 57. So zanav, so na zanav? 58. Klasaqe bută 59. Palemdikhipen 60. Evaluàcia	
II.	C 1.1 1.2 1.3 C 2.1 2.2 C 3.1 3.2 3.3 C 4.1 4.2 4.3 4.4 4.5 C 5.1	I poezia O narativo tèksto O vakăripen O lëksiko I sarnavni	11	1. I baxt thaj i godă - Lava maškar e lava ... 2. I baxt thaj i godă - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 3. I nanajutni sarnavni; I sikavutni sarnavni 4. Pherdile sune! (O Angel Năstase) - Lava maškar e lava ...	Săptămâna – Săptămâna

	I pašnavni		5. Pherdile sune! (O Angel Năstase) - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 6. I pašnavni 7. O phuro thaj le draba - Lava maškar e lava ... 8. O phuro thaj le draba - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 9. Klasaqe bută 10. Palemdikhipen 11. Evaluàcia	
III.	I poezìa C 1.1 1.2 1.3 C 2.1 2.2 C 3.1 3.2 3.3 C 4.1 4.2 4.3 4.4 4.5 C 5.1	I naratìvo tèksto O vakàripen O lèksiko I sarnavni I pašnavni I paškernavni	12. O dinipen - Lava maškar e lava ... 13. O dinipen - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 14. I pašnavni - e komparaciaqe gràdură 15. So ȝanav, so na ȝanav? 16. E dośale love - Lava maškar e lava ... 17. E dośale love - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 18. I pronominalo pašnavni 19. ȝanesas ke...? 20. Sar keres, kadă arakhes - Lava maškar e lava 21. Sar keres, kadă arakhes - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 22. E rromenqo folklore. E purane godimata 23. So ȝanav, so na ȝanav? 24. ȝanesas ke...? 25. E ȝhajaqi kris - Lava maškar e lava ... 26. E ȝhajaqi kris - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 27. I paškernavni 28. So zanav, so na zanav? 29. ȝanesas ke...? 30. Klasaqe bută 31. Palemdikhipen	Săptămâna – Săptămâna

			32. Evaluácia		
IV.	C 1.1 1.2 C 2.1 2.2 C 3.1 3.2 3.3 C 4.1 4.2 4.4	I poezia O naratívo tèksto O vakäripen O lèksiko I prepozìcia I konzùnkcia I interzèkcia	33. Lilorre k-ël amala. Lava maškar e lava... 34. Lilorre k-ël amala. Pučhimata aj mangimata kaj tèksto! 35. Le biparuvale vakäripnasqe riga. I prepozìcia 36. So zanav, so na zanav? 37. ɶanesas ke...? 38. O lùrdo - Lava maškar e lava ... 39. O lùrdo - Pučhimata aj mangimata kaj tèksto! 40. I konzùnkcia. I interzèkcia 41. So zanav, so na zanav? 42. ɶanesas ke...? 43. O terno, le love thaj o phuro - Lava maškar e lava ... 44. O terno, le love thaj o phuro - Pučhimata aj mangimata kaj tèksto! 45. O atribùto 46. O mesàzo 47. So zanav, so na zanav? 48. 3av vi me školaθe! - Lava maškar e lava ... 49. 3av vi me školaθe! - Pučhimata aj mangimata kaj tèksto! 50. O komplemento 51. So zanav, so na zanav? 52. ɶanesas ke...? 53. Klasaqe bută 54. Palemdikhipen 55. Evaluácia	Säptämâna – Säptämâna	
V.	C 1.1 1.2 1.3 C 2.1 2.2 2.3 C 3.1 3.2 3.3 3.4 C 4.1 4.2 4.3 4.4 4.5	I poezia O naratívo tèksto O vakäripen O lèksiko	21	56. Mirri mami, i drabarni! - Lava maškar e lava 57. Mirri mami, i drabarni!Pučhimata aj mangimata kaj tèksto! 58. I sintäksa. I propozìcia. I fràza	Säptämâna – Säptämâna

C 5.1 5.2	I sintàksa I propozìcia I fràza	59. So zanav, so na zanav? 60. O drabarno - Lava maškar e lava ... Pućhimata aj mangimata kaj tèksto! 61. E rroma Rumuniaθar 62. So zanav, so na zanav? 63. Žanessas ke...? 64. I admìsia e rromane siklövnenqi anθ-e licèvură vaj anθ-e special thana le rromenqe I 65. I admìsia e rromane siklövnenqi anθ-e licèvură vaj anθ-e special thana le rromenqe II 66. Lil kaθar o Rajko Djuić e Loredanaqe le Mihaly-osqi. O Slobodan Berberski 67. Lil kaθar o Rajko Djurić le rajosqe le Sarau-esqe 68. O Bajram Haliti, rromano xramosarno anθar i Sèrbia. Xoli 69. O Constantin Stobescu. O Mărko 70. Marcel Kurtiade (Courthiade). Nakhle 990 Berš! Biandili jekh nàcia I 71. Marcel Kurtiade (Courthiade). Nakhle 990 Berš! Biandili jekh nàcia II 72. Klasaqe bută 73. Palemdikhipen 74. Agorutni evaluàcia 75. So kerasa anθ-e milajesqi vakànca? 76. Òra k-i dispozìcia le siklärnesqi

TEST DE EVALUARE INITIALĂ

Limba și literatura maternă rromani

Anul IX de studiu

Numele și prenumele elevului:

Data susținerii testului:

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte. Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

DEL PES O TÈKSTO

„Sasas jekhvar duj rroma, save kerena buti khethanes k-o jekh xulajesqi avlin but pativale sasas.

Kadala duj rroma sasas but lačhe amala thaj anθ-o jekh dīves e kurkesqo, avindoj lenqo dives vesto, telärde anθ-o veš te kiden xuxurra. Von bučonas Kòstja thaj 3ikulo. Arakhle von but xuxurra. O Kòstja čhudă o gad opral pesθe, phandă e baja thaj pherdă les xuxurra.

Kana boldile, astarde palal jekhe phură, savă sas lan anθ-o dumo jekh angali Šukimata. Dine děs lačho thaj pučhen lan.

- Dej!e, e xuxurra si lačhe xamasqe?
- Lačhe, dej!e. Phenel i phuri, dikhindoj lenθe.
- Tha' maškar lenθe si vi kolenθar save kerena nasul?
- Me ʒanav, dej!e, avena.

Äl duj rroma resle k-o kher e thagaresqo thaj, ʒandoj anθ-e lenqi livni, o Kostea phenel:

- 3ikule!a, phral!a, te kerav tuqe nište xuxurra sar kerel len tiri dej!

Thaj palal, užardă len, thovdă äl xuxurra, kerdă xamos, čută les p-i sinia thaj astardilo te činel o manro. Maškar o vaxt, o 3ikulo - sar sasas mulo bokhaθar - lilă duj var, trin var anθar e xuxurra thaj xutlo ka-o nakh e Kostjasqo, kaj andăsas paj e xaningaθar ka-i sinia.

O Kòstja, patavindoj kä o 3ikulo dilajlo, boldilo p-o jekh punro thaj našlo e xulajesθe, savesqe phendă sa so me phendem ʒi akana. O xulaj, o raj, gelo te dikhel so si e 3ikuloča, savo sasas anzardo anθ-o sovthan thaj e putarde jakhença. Daravdo, o xulaj pučhel les:

- 3ikule!a, san nasvalo? Thaj o 3ikulo či amboldel. O xulaj pašol maj but thaj maj pučhel jekhvar:

- 3ikule!a, so kerdă, manuša, si tuqe nasul?

/.../

- Na traša, manuš!a, kä na-i te kerav tuqe khanć kodolesqe, kä me či sem thaj nići na semas dilo. Atunć, kana zumavdem anθar e xuxurra, feline man kadjal lačhe thaj, avindoj bokhalo, godisardem vi man kä či aresen amenqe. Thaj bašlem vi me, pherasesθe, thaj kana dikhlem kä vi

tu, vi o xulaj patän man, phendem manqe: "Sosθar te na kerav manqe jekh lovorro?". Xatärindoj, o Kòstja asajlo thaj lošajlo but.

(*E xuxurra – palal o Nicolae Pandelică*)

PARTEA I

(50 pùnktră)

1. Xramosaren savo si o tìtulo, o autòro thaj e personàžură e dine literarone operaqe! 10 pùnktră

O tìtulo	O autòro	E personàžură

2. Arakhen e sinonimură vaś e alava: *traśajlo, thagar, phenel!* 10 pùnktră

.....

3. Roden thaj xramosaren anθar o dino tèksto trin muršikane navnă/ substantivură! 10 pùnktră

.....

4. Roden thaj xramosaren anθar o dino tèksto trin ȝenutne sarnavnă/ pronòmbrură. Sikaven anθ- e savo kèzo si von! 10 pùnktră

.....

5. Roden thaj xramosaren anθar o dino tèksto trin paśnavnă/adžektivură thaj sikaven savo substantivo determinisaren von! 10 pùnktră

.....

PARTEA a II-a

(40 pùnktră)

1. Nakhaven i sintàgma „*o lačho amal*” anθar savorre siklile kèzură, ka-o jekhipen vi ka-o butipen! 10 pùnktră

O kèzo	O pućhipen	Jekhipen	Butipen
Nominativ	kon?	<i>o lačho amal</i>	<i>e lače amala</i>
Akuzativ	kas?		

Genitivo	kasqo?		
	kasqi?		
	kasqe?		
	kasqe?		
Dativo	kasqe?		
Sociativo	kaça?		
Vokativo	-		

2. Nakhaven i kernavni/ o vèrbo „aresel” ka-e savorre vaxta e indikativone modosqe/ čandesqe!
10 pùktură

I ženutni sarnavni	O indikativò mòdo				
	O akanutno vaxt	O avutno vaxt sintetikani fòrma	O avutno vaxt analitikani fòrma	O imperfekto	O nakhlo vaxt
me	aresav	aresava	kam aresav	aresavas	areslöm
tu					
vov/ voj					
ame					
tume					
von					

3. Xramosaren, anθ-e štar-panz rèndură, so tume xatären anθar o phenipen: „Jekh lačho amal na xoxavel tut nijekvar!”!
20 pùktură
-
.....
.....
.....

TEST DE EVALUARE INITIALĂ

Disciplina Limba rromână maternă

Clasa a IX-a

Numele și prenumele elevului:

Data susținerii testului:

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte. Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

DEL PES O TÈKSTO:

Sasas jekhvar jekh óorro rrrom, savo kerelas buti e dëseça. Anθ-jekh dës, pelăs lesqe te kerel buti jekhe kidine vi xanžvale găzesθe. Ka-o agor e dësesqo, o găzo na zanelas soça te pokinel e rromes vaš i kerdi buti. Kana inklistăs anθar o kher, dikhlăs anθ-i bar ke mulăs lesqe o bašno. Avilăs lesqe anθ-i godi: “So te maj kerav leča, na maj si lačho o mulo bašno, kadava avela e rromesqo pokinipen”. Phendo thaj kerdo.

(*Kidipen* - Kidini kaθar i Mariana Cozma thaj amboldini kaθar i Gabriela Moise)

PARTEA I

(50 pùnktră)

E avutne mangimata si kerde palal o dino tèksto. Trujar i grafëma kaj si o lačho amboldipen vaj xramosar anθ-o čućo than so mangel pes:

1. O dino tèksto si anθar o: 7 pùnktră
 - a. dramtikano čhand
 - b. lirikano čhand
 - c. epikano čhand

2. E personàžură anθar o tèksto si: 7 pùnkтурă
- a. o barvalo rrom thaj o kidino vi xanzvalo gazo
 - b. o ócorro rrom thaj o kidino vi xanzvalo gazo
 - c. o xanzvalo rrom thaj o ócorro gazo

3. O mamujutno alav vaś o alav *mulo* si: _____ 7 pùnkтурă

4. O alav *rrom* si anθ-o kèzo: 7 pùnkтурă
- a. nominatìvo
 - b. akuzatìvo
 - c. datìvo

5. Xramosar duj adžektìvură anθar o dino tèksto: 7 pùnkтурă
-
-

6. Xramosar anθ-o tabèlo e verburänqo mòdo thaj vaxt: 15 pùnkтурă

O vèrbo	O mòdo	O vaxt
<i>kerelas</i>		
<i>peläs</i>		
<i>te kerel</i>		
<i>dikhlas</i>		
<i>si</i>		

PARTEA a II-a

(40 punktură)

1. Nakhav i sintàgma *o corro rrom*, anθar savorre siklile kèzură, ka-o jekhipen vi ka-o butipen! 20 pùntură

o kèzo	jekhipen	butipen

2. Ambolde gazikanes o dino tèksto: 20 pùntură

TEST DE EVALUARE INITIALĂ

Disciplina Limba rromână maternă

Clasa a IX-a

Numele și prenumele elevului:

Data susținerii testului:

- Pentru rezolvarea corectă a tuturor cerințelor din Partea I și din Partea a II-a se acordă 90 de puncte. Din oficiu se acordă 10 puncte.
- Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

DEL PES O TÈKSTO:

Sas jekh var trin rroma. Kadala trin rroma kerdenas bare ĉorimata anθ-e penqe dīvesa. Anθ-jekh dēs, von thoven e jakha p-o jekh baro thaj šukar kher thaj ĉorde kothar jekh gono pherdo sovnakutne lovença. Šunindoj amare trin rroma kā si rodine e ŝingalenθar, godīsarde pen von te garaven o ĉordo sovnakaj. Akana, kaj te garaven les?

Kadja, telärde von anθ-o veš. Kohe arakhle jekhe phures kaj ȝivelas anθ-jekh kherorro. Amare trin ĉora xatārdile e phureça te garavel lenqe love jekh pherdo berš.

(*O godäver ĉavorro*, palal o Nikolae Pandelikă)

PARTEA I

(50 pùnktură)

E avutne mangimata si kerde palal o dino tèksto. Trujar i grafëma kaj si o lačho amboldipen vaj xramosar anθ-o ĉućo than so mangel pes:

1. O dino tèksto si anθar o:	7 pùnktură
a. dramtikano ĉand	
b. lirikano ĉand	
c. epikano ĉand	

2. E personàžură anθar o tèksto si: 7 pùnkтурă
 a. duj rroma thaj jekh phuro
 b. trin phure thaj jekh rrom
 c. trin rroma thaj jekh phuro
3. O mamujutno alav vaś o alav *zivelas* si: _____ 7 pùnkтурă
4. O alav *lenqe* si anθ-o kèzo: 7 pùnkтурă
 a. nominatìvo
 b. akuzatìvo
 c. genitìvo
5. Xramosar duj adžektìvură anθar o dino tèksto: 7 pùnkтурă

6. Xramosar anθ-o tabèlo e verburänqo mòdo thaj vaxt: 15 pùnkтурă

O vèrbo	O mòdo	O vaxt
<i>corde</i>		
<i>zivelas</i>		
<i>thoven</i>		
<i>te garaven</i>		
<i>arakhle</i>		

PARTEA a II-a

(40 punktură)

6. Nakhav i sintàgma o baro kher, anθar savorre siklile kèzură, ka-o jekhipen vi ka-o butipen!
20 pùnkturnă

7. Ambolde gazikanes o dino tèksto: 20 pùntură

EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE INVĂȚARE LA DISCIPLINA LIMBA ȘI LITERATURA RROMANI

Competența generală:

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii rromani în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare;

Competența specifică vizată:

- 1.1 utilizarea adecvată a achizițiilor lingvistice în receptarea diverselor texte;

Conținuturi:

- niveluri ale receptării textelor orale și scrise: fonetic, ortografic și de punctuație; lexicosemantic; științific; textual;
- texte ficționale, texte nonficționale; cu caracter privat, cu caracter memorialistic, jurnalistic, administrative sau științifice.

-

Descrierea activității de învățare:

- a) Redactează partea de început a unui text narativ, în care să precizezi spațiul și timpul desfășurării acțiunii. Transcrie un cuvânt care fixează spațiul și un cuvânt care fixează timpul, precizând funcția sintactică a fiecărui;
- b) Redactează un text în care să integrezi următoarele conjuncții și locuțiuni conjuncționale: „palal so”- după ce, „te”- ca să, „sosqe”- deoarece, „bi te”- fără să, „kana”- dacă, „anear so” – pentru că.
Notează apoi, în tabelul următor, propoziția pe care o introduce fiecare, în funcție de ce exprimă.

Timpul	Modul	O cauză	Un scop	O condiție

Competența generală:

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii rromani în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare;

Competența specifică vizată:

- 1.2 Identificarea elementelor specifice din structura unor tipuri textuale studiate;

Conținuturi:

- Rolul verbelor în narăriune

- Rolul adjecțiilor în descriere
- Rolul formulelor de adresare, de inițiere, de menținere și de inchidere a contractului verbal în monolog și dialog
- Rolul conectorilor în argumentare

Descrierea activității de învățare:

- a) Completează coloanele din tabelul următor cu câte cinci substantive, adjective și verbe semnificative, regăsite în text sau pe care îți le inspiră textul.

Substantive	Adjective	Verbe

- b) Jocul „Clarifică”

Elevilor li se solicită să clasifice în trei coloane substantivele prezentate și să precizeze ce arată fiecare: bar (grădină), siklōvno (școlar), chajori (fetiță), veš (pădure), dugh (necaz), lošalipen(bucurie), sinia (masă), xoli (mâhnire), rukh(arbore), brišind (ploaie).

Živde (Ființe)	Bută (Lucruri)	Naturaqe fenomenură(Fenomene ale naturii)
siklōvno (școlar)	Bar (grădină)	brišind (ploaie)

- c) Jocul „Ce se potrivește?”

Elevilor li se solicită să căutate unele însușiri potrivite pentru substantivele enumerate: lil (carte), creion (angarno), aero (aer), drak (strugure), škola (școală), ranik (rădăcină), patrin (frunză), luludī (floare).

Patrin (frunză)	- muli (moartă) - zeleno (verde) - žilto (galbenă) - kokli (ruginie) - kanrali (spinoasă) - buxli (lată)

- tang (îngustă)
- trujali (ovală/ rotundă)
- bari (mare)
- tikni (mică)

Elevii alcătuiesc enunțuri cu câteva expresii noi găsite:

Ex: O phabajlin si les ziltone patră (Mărul are frunze galbene.)

d) Jocul „Când faci, ai făcut, vei face aşa?”

Sarcina didactică: folosirea corectă a timpurilor verbului prin descrierea adecvată a acțiunilor specifice tablourilor prezentate.

Material utilizat: tablouri cu acțiuni desfășurate în diferite anotimpuri ale anului.

Jocul se desfășoară în colectiv. Se prezintă elevilor tablourile, iar pe baza acestora, elevii vor alcătui propoziții dezvoltate.

Exemplu: pe baza unui tablou de primăvară, un elev spune propoziția: I Maria kidel e šukar jekhtore. „Maria culege ghocei frumoși” (verbul la timp prezent). Conducătorul jocului adreseză întrebarea: Tu kana kerdăń (keresa) kadă? („Tu când ai făcut (vei face) aşa?”), la care elevul numit trebuie să răspundă în propoziții cu verbul la timpul cerut de întrebare. „Me kidem šukar jekhtore k-o pašmilaj so nakho”, („Eu am cules ghocei frumoși/gingași astă primăvară” sau Me kidava šukar jekhtore k-o pašmilaj”(„Eu voi culege ghocei ginggași la primăvară”).

În același mod se continuă și cu celealte tablouri.

În felul acesta, elevii sunt puși în situația de a trece verbul din propoziții la timpurile modului indicativ.

Competență generală:

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare;

Competență specifică vizată:

1.3 Exprimarea orală sau în scris a propriilor reacții și opinii privind textele receptate;

Conținuturi:

- exprimarea orală a reacțiilor și a opiniei față de texte literare și nonliterare, față de filme vazute (monolog, dialog, dezbateri)
- exprimarea în scris a reacțiilor și a opiniei față de texte literare și nonliterare, față de filme vazute (jurnalul de lectură, eseul structurat)

Descrierea activității de învățare:

- a) Cum pot înțelege ce transmite un text liric?

„La zambaça,
Laça xaça.
Le sapeça
Leça peça
Jekh, dui, trin,
Manca phir.”

.....
La zambaça – palal O Rajko Djurich

- 1.Precizează două sentimente pe care le sugerează conținutul textului de mai sus.
2. Explică într-un singur enunț, semnificația titlului, prin raportare la textul dat.
3. Indică modalitatea de expunere folosită în textul de mai sus.
4. Exprimă-ți opinia, în 3-4 rânduri, referindu-te la specificul versurilor date.

- b) Redactează în limba rromani un eseu structurat cu tema „Tema și viziunea despre lume” din romanul „Katizi – de Katerina Taikon

Descriptori

Criterii/Indicatori	Minim	Mediu	Maxim
1.Respectarea volumului și a structurii: introduceere, cuprins, încheiere	Se respectă structura, volumul nu corespunde. Conține cel puțin 1 pagină	Este respectată structura, da sunt atestate curențe referitoare la cuprins. Conține cel puțin 1 pagină și jumătate	Sunt prezentate cele 3 componente: introducere 10%, cuprins 70%, încheiere 20%. Conține 2 pagini
2.Prezentarea istoriografiei și a surselor studiate	Sunt doar informații generale. Nu este prezentată istoriografia subiectului. Nu conține argumente	Se prezintă parțial istoriografia, iar acestea nu sunt analizate pe deplin. Conține argumente sănătoase, dar nu sunt dezvoltate.	Conține prezentare deplină a problemei, conține argumente și contra argumente

Competență generală:

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii rromani în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare;

Competență specifică vizată:

- 1.4 redactarea unor texte diverse;

Conținuturi:

- Rezumat, caracterizare de personaj, povestire, fișe de lectură, referat; știri, anunțuri publicitare, tipuri de corespondență, formulare tipizate

Descrierea activității de învățare:

- a) Caracterizează personajul principal din textul „Pe-l droma” de Mateo Maksimoff;

EVALUARE

Jurnalul reflexiv: Elevii trebuie să raspunda la urmatoarele întrebări, în scris, pe caiete:

- Ce idee abordată și s-a parut interesantă?
 - Ce dificultăți ai întâlnit pe traseu?
 - Dacă ai putea schimba un element al stilului textului liric, care ar fi acela?
- b) Redactează în limba română un anunț publicitar referitor la organizarea și desfășurarea zilei de naștere a unui coleg de clasă;

Competența generală:

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare;

Competența specifică vizată:

- 1.5. Utilizarea corectă și adecvată a formelor exprimării orale și scrise în diverse situații de comunicare.

Conținuturi:

Normele limbii literare la toate nivelurile (fonetic, morfosintactic, lexicosemantic, stilistico-textual)

Descrierea activității de învățare:

- Cum motivează elevii? Cum valorifică experiența anterioară a acestora?

Evocarea experienței anterioare a elevilor se va realiza utilizând metoda EXPLOZIA STELARĂ sub forma unui joc didactic, tip ștafetă (fiecare elev va scrie trei întrebări, la alegeră, dintre cele uzuale, de tipul: Cine?, De ce?, Unde?, Când?, Cum? referitoare la limba română și le va adresa colegilor, urmărindu-se astfel, folosirea termenilor literari corecți , înțelegerea și operarea cu acestea. Elevii solicitați să răspundă vor adresa, la rândul lor, întrebări, sub formă de ștafetă. Vor fi evidențiate cele mai interesante întrebări și va fi apreciată colaborarea și comunicarea eficientă).

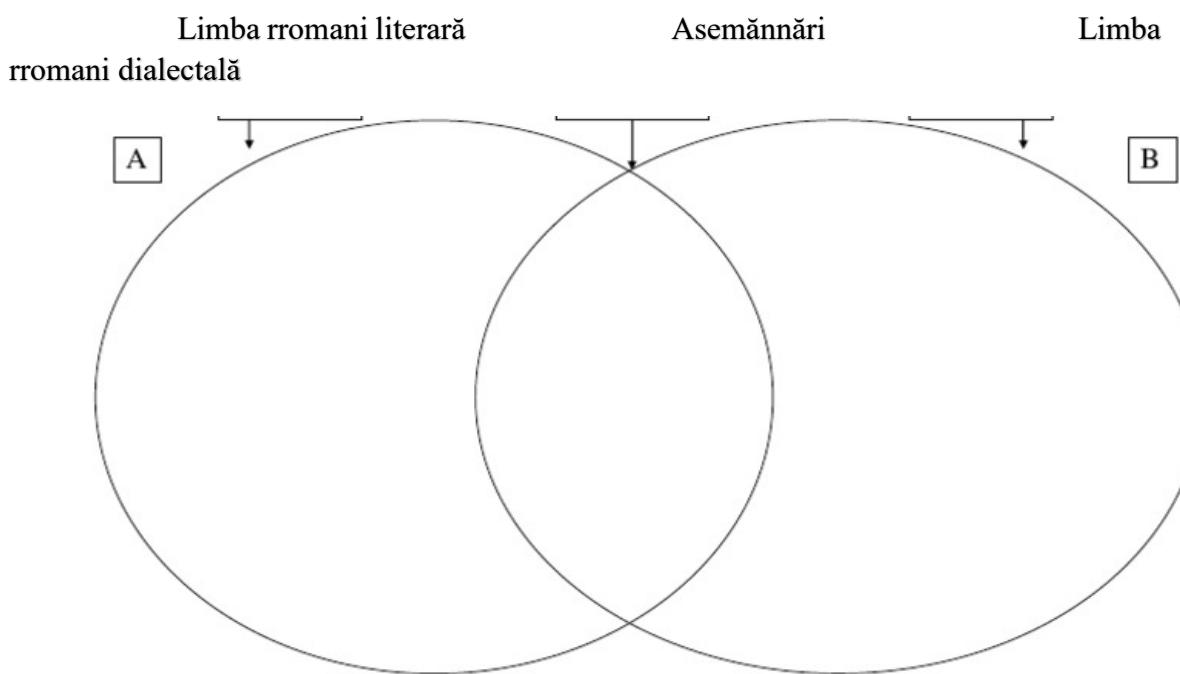

Prin intermediul metodei brainstorming cu scopul de a sintetiza informațiile individuale corespunzătoare urmărим următoarele aspecte:

- 1) Care sunt deprinderile și abilitățile pe care vi le dezvoltați în cadrul studiului limbii rromani?
- 2) Cum facilitez învățarea limbii rromani?
- 3) Cum asigur comprehensiunea?

Activitățile exemplificate de elevi în cadrul brainstormingului sunt sistematizate. Se realizează predarea informațiilor esențiale privind importanța studiului limbii rromani, cu ajutorul unei prezentări PPT.

Limba rromani

Competența generală:

2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare;

Competența specifică vizată:

- 2.1 aplicarea unor tehnici vizând înțelegerea textelor literare sau nonliterare;

Conținuturi:

- Stabilirea ideilor principale
- Rezumarea
- Identificarea cîmpurilor semantice dominante dintr-un text

Descrierea activității de învățare:

EX:

- a) Redactați planul de idei principale în corelație cu momentele narațiunii din textul „Dorința - O KAMIPEN” de Jupter Petru BORCOI

Descrierea activității de învățare:

1. Alcătuți planul de idei, după împărțirea pe fragmente a textului, care să conțină cel puțin trei idei principale
2. Povestiți conținutul textului
3. Caracterizați personajele principale, argumentând însușirile pozitive ale acestora

Descriptori de nivel:

Maxim	Mediu	MINIM
1 Identifică corect toate personajele și enumeră darurile primite	Identifică corect jumătate din personaje	Identifică corect cel puțin un personaj personajele.
2 descrie cu cuvintele proprii în totalitate conținutul textului	descrie cu cuvintele proprii cel puțin jumătate din conținutul textului	Descrie doar începutul textului
3 caracterizează personajele principale, argumentând toate însușirile pozitive ale acestora	caracterizează personajele principale, argumentând două însușiri pozitive ale acestora	caracterizează personajele principale, argumentând o însușire pozitivă a acestora

- b) Redactați rezumatul basmului „Ana din pîrâu - I Nika de pe len” de Gribusyi-Ruja Alexandru

Descriptori:

Citirea atentă a textului literar (epic sau dramatic).

Identificarea momentelor acțiunii.

Întocmirea planului simplu de idei, care cuprinde ideile principale în ordinea lor din textul literar.

Competența generală:

2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare;

Competența specifică vizată:

2.2 identificarea temei textelor studiate;

Conținuturi:

- temă, motiv, viziune despre lume
- relații tematice între textele pentru studiu din clasa a IX-a și textele studiate în gimnaziu

Descrierea activității de învățare:

Identificați tema și viziunea despre lume în poezia „Mantia albastră” – de Ștefan FULI

Mantia albastră

În mantia cuvintelor voi trece,

Planând deasupra mărilor în zori,

Să-ntâmpin goelanzi-n fracuri negre,

Cândva în spațiul dintre cer și poli.

Cu tâmpla rezemată de albastrul,

Crugului voi zăbovi-un răgaz,

În diastima lumii ce durase,

În cuget năzuințelor zăgaz.

Și voi discerne lamura de infam,

În raza neuronilor trudiți,

Să modeleze crudu-n agreabil,

Lutul mort în forme de erudiți.

Și voi privi crepusculul în față,
Cu tihna transmigrației în zori,
Și-n mantia limpidă voi purcede,
Să mor în spațiul dintre cer și poli.

Competența generală:

2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare;

Competența specifică vizată:

2.3 compararea ideilor și atitudinilor diferite în dezvoltarea aceleiași teme;

Conținuturi:

- modul de reflectare a unei idei sau a unei teme în mai multe opere literare (aparținând unor genuri sau epoci diferite sau unor arii culturale diferite)

Descrierea activității de învățare:

- Ilustrarea relațiilor dintre două personaje la alegere evidențiate în romanul „Legile șatrei” – după Valerică STĂNESCU.

Competența generală:

Folosirea instrumentelor de analiză tematică structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare

Competența specifică vizată:

2.4 analizarea componentelor structurale și expresive ale textelor studiate și discutarea rolului acestora în tratarea temelor

Conținuturi:

- componente structurale și expresive (elemente de construcție a subiectului și a personajelor în texte epice; simboluri centrate în texte lirice; figuri de stil)

Descrierea activității de învățare:â

Se dă textul:

Sasas jekhvar duj rrroma, save kerenaš buti khethanes k-o jekh xulajesqi avlin but pativale sasas. Kadala duj rrroma sasas but lačhe amala thaj anθ-o jekh d̥ives e kurkesqo, avindoj lenqo dives vesto, telärde anθ-o veš te kiden xuxurra. Von bučhonas Kostja thaj 3ikulo. Arakhle von but xuxurra. O Kostja čhudá o gad opral pesθe, phandā e baja thaj

pherdă les xuxurra. Kana boldile, astarde palal jekhe phură, savă sas lan anθ-o dumo jekh angali Šukimata. Dine dĕs lačho thaj pučhen lan. - Dej!e, e xuxurra si lačhe xamasqe? - Lačhe, dej!e. Phenel i phuri, dikhindoj lenθe. - Tha' maškar lenθe si vi kolenθar save kerēn nasul? - Me žanav, dej!e, avena. Äl duj rroma resle k-o kher e thagaresqo thaj, žandoj anθ-e lenqi livni, o Kostea phenel: - 3ikule!a, phral!a, te kerav tuqe nište xuxurra sar kerel len tiri dej! Thaj palal, užardă len, thovdă äl xuxurra, kerdă xamos, čută les p-i sinia thaj astardilo te čhinel o manro. Maškar o vaxt, o 3ikulo - sar sasas mulo bokhaθar - liliä duj var, trin var anθar e xuxurra thaj xutlo ka-o nakh e Kostjasqo, kaj andāsas paj e xaniningaθar ka-i sinia. O Kostja, patāvindoj kä o 3ikulo dilajlo, boldilo p-o jekh punro thaj našlo e xulajesθe, savesqe phendă sa so me phendem ži akana. O xulaj, o raj, gelo te dikhel so si e 3ikuloča, savo sasas anzardo anθ-o sovthan thaj e putarde jakhenča. Daravdo, o xulaj pučhel les: - 3ikule!a, san nasvalo? Thaj o 3ikulo či ambodel. O xulaj pašol maj but thaj maj pučhel jekhvar: - 3ikule!a, so kerdän, manuša, si tuqe nasul? Thaj o 3ikulo, anθ-o than te ambodel lesqe, astardöl te bašol thaj xutlo te xal o nakh e xulajesqo. - Te na xas murro nakh, si te dav tut sa so manges tu. Daraθar, te na xal lesqo nakh, phenel ke del lesqe so mangel vov, ma na te kerel lesqe jekh nasulimos. Ašunidoj kadala lava, o 3ikulo maj bašlăs duj var, thaj manglăs e xulajesqe deš love sovnakutne. O xulaj dăs les thaj o 3ikulo maj bašlă jekh var thaj phendă kä maj kamelas vi deš veste dřvesa. - Kazom kames tu, 3ikule!a, nùmaj beš lokhore! O rrom phendăs e xulajesqe te bešel tele thaj te na vazdel pes kothar, tha' palal kodoja anklisto čoral thaj gelosas. Kana maladilo e Kostjača, palal but vaxt, kadava - trašajlo - patājlăs kä o 3ikulo kamel te xal lesqo nakh. O 3ikulo phenel lesqe: - Na traša, manuš!a, kä na-i te kerav tuqe khanč kodolesqe, kä me či sem thaj niči na semas dilo. Atunč, kana zumavdem anθar e xuxurra, feline man kadjal lačhe thaj, avindoj bokhalo, godisardem vi man kä či aresen amenqe. Thaj bašlem vi me, pherasesθe, thaj kana dikhlem kä vi tu, vi o xulaj patān man, phendem manqe: "Sosθar te na kerav manqe jekh lovorro?". Xatārindoj, o Kostja asajlo thaj lošajlo but.

(E xuxurra – palal o Nicolae Pandelică)

- Citește textul de mai sus. Notează impresiile/emoțiile pe care și le-a produs textul.
- Discutați în grup elementele de construcție a subiectului și a personajului din text.

Competența generală:

2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare;

Competența specifică vizată:

2.5 aplicarea conceptelor de teorie literară în analiza și discutarea textelor literare studiate;

Conținuturi:

- genuri literare (epic, liric și dramatic)
- specii literare
- autor, natator, eu liric, cititor;
- modul de expunere
- narațiunea (narațiunea la persoana a III-a și la persoana I; momentele subiectului, timpul și spațiul în narațiune)
- descrierea (portretul literar, tabloul)
- dialogul (mijloc de caracterizare a personajelor)
- personajul (caracterizarea personajului, portretul fizic și portretul moral)
- figuri de stil (personaje, comparație, enumerație, repetiție, epitet, hiperbolă, antiteză, metaforă, alegorie, inversiune)

Descrierea activității de învățare:

- Ex: Caracterizați personajul principal, (portretul fizic și portretul moral) din romanul *Tara pierdută – de Luminița Cioabă* - (Editura Etape, Sibiu, 2002) - povestiri

Fișa nr. 1

Jurnal/caiet de consemnări și reflecții personale

Sarcina/activitatea: _____

Modalitatea de rezolvare:

Obstacolele întâmpinate:

Relevanța, utilitatea practică a celor învățate:

Observații/ reflecții personale :

- a) Scrie un text argumentativ, de 15-20 de rânduri, despre geniul (cea mai înaltă treaptă de înzestrare spirituală a omului) pornind de la idea identificată în următoarea afirmație:

- b) Realizați în scris în maximum 30 de rânduri portretul fizic și portretul moral, al celui mai bun/ bună prieten/ prietenă.
- c) Realizați portretul literar al personajului principal din basmul „Fata popii”- Basme rome povestite de Tanti Veta

.....,Avea un popă o fată. Fata era cuminte și se juca mereu cu prietena ei cea mai bună. Împreună stăteau, croșetau și vorbeau toată ziua. Încet-încet, s-au făcut mari. Într-o zi a venit ordin la popă să plece pentru câteva zile. Popa a lăsat fata să stea acasă cu prietena ei. Pe seară au intrat în casă 12 hoți. Prietena fetei s-a speriat și a fugit. Fata popii a ieșit înaintea hoților:

- Bine v-am găsit, să vă pun de mâncare și băutură, le-a spus fata. Era curajoasă, tare curajoasă fata. Mâncau și beau hoții și se veselneau. La un moment dat, s-a terminat vinul. Fata popii le-a spus că merge ea în pivniță după vin. Când a ajuns în pivniță, s-a ascuns după ușă și a scos sabia. După un timp șeful hoților vede că nu mai vine fata cu băutura.

- Mergi și vezi ce face fata aia cu băutura, i-a spus șeful primului hoț. Coboară singur primul hoț în pivniță, cum trece pragul ușii fata îi taie capul cu sabia. După un timp șeful hoților vede că nu mai vine băutura. - Mergi și vezi ce face fata aia cu băutura, i-a spus șeful celui de-al doilea hoț. Coboară singur al doilea hoț în pivniță, cum trece pragul ușii fata îi taie capul cu sabia. După un timp șeful hoților vede că nu mai vine băutura.

- Mergi și vezi ce face fata aia cu băutura, i-a spus șeful celui de-al treilea hoț. Coboară singur al treilea hoț în pivniță, cum trece pragul ușii fata îi taie capul cu sabia.

După un timp șeful hoților vede că nu mai vine băutura. Și uite aşa, trimite hoții unul după unul în pivniță după băutură. Iar fata popii, pe unul câte unul îl tăia cu sabia. Până a rămas șeful hoților singur. Supărat, a crezut că toți oamenii lui au coborât după vin, au băut și s-au îmbătat. A coborât și el după ei. Fata l-a lovit cu sabia și l-a însemnat pe față, dar nu a reușit să îl omoare. A fugit șeful hoților.

Fata a tăcut și nu a spus nimănuí ce s-a întâmplat. După un timp, șeful hoților se întoarce la popă și îi cere fata de nevastă. Popa a fost de acord și s-a dus să îi spună fetei. Iar fata nu vroia și nu vroia, îl recunoscuse pe șeful hoților după semn. Dar tatăl ei nu o asculta și vroia să o dea în căsătorie. S-a rugat fata de el să o asculte, dar el nu o asculta. Așa că fata a cedat și a plecat cu șeful hoților.

Când a ajuns acasă la șeful hoților, acesta se pregătea să o omoare. Cum a văzut fata asta a fugit. Și a fugit și a fugit, cu șeful hoților și oamenii lui după ea. Până când la o răspântie i-au apărut în cale doisprezece căruțe cu fân. S-a ascuns fata într-o doisprezecea. Șeful hoților a ajuns și el la drum și a văzut căruțele. Și a dat ordin oamenilor să răstoarne căruțele cu fân care trec pe lângă ei. Și au dărâmat prima căruță, fata nu era acolo. Și au dărâmat a doua căruță, fata nu era acolo. Și au dărâmat a treia căruță, fata nu era acolo. Tot

aşa, până au dărâmat unsprezece căruţe. La ultima căruţă şeful hoţilor şi oamenii lui, obosiţi şi supăraţi, au lăsat căruţaşul să treacă:

- Am dărâmat unsprezece căruţe, am obosit. Fata nu e aici, am pierdut-o, a spus şeful hoţilor Fata a stat ascunsă în fân până a ajuns căruţa la casa tatălui ei. Şi a intrat pe poartă acasă, şi-a luat tatăl în braţe, l-a pupat şi i-a spus:

- N-am vrut să îţi dau vorba înapoi tată, dar eu am suferit. Tu m-ai dat la cine eu nu am vrut. Nu m-ai ascultat. Şi a povestit fata popii toate prin câte a trecut, cum a învins toţi hoţii singură. Şi am fost şi eu acolo şi am auzit povestea fetei şi am păstrat secretul hoţilor din pivniţă până azi.”

Competenţa generală:

2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică structurală şi stilistică în receptarea diferitelor texte literare şi nonliterare;

Competenţa specifică vizată:

2.6 compararea trăsăturilor definitorii ale comunicării în textele ficţionale şi nonficţionale;

Conţinuturi:

- schema comunicării şi funcţiile limbajului
- contextul comunicării, referent (imaginär/real), limbaj, scopul comunicării, reacţiile receptorului (cititor/ascultător)
- ficţiune şi realitate „eu ficţional” şi „eu real”, text ficţional şi text neficţional

Descrierea activităţii de învăţare:

Citeşte textul de mai jos, apoi răspunde la cerinţele formulate:

Primele întrebări în descifrarea rromanipenului educaţional

Cu prilejul întâlnirilor noastre cu cadrele didactice nerrome, constatăm întrebări stereotipe, ce trădează necunoaşterea elementară a lumii rrome, dar, lucru bun, dublată de dorinţa de cunoaştere, de informare. Între acestea, menţionăm:

„De ce „rrom” şi nu „țigan”?”, „De ce fetele rrome nu termină mai mult de opt clase?”, „De ce vârsta căsătoriei a scăzut la 5-6 ani în unele comunităţi rrome?”, „De ce rromii vor să-i intimideze pe ceilalți, de ce sunt gălăgioşi şi fioroşi?”, „De ce rromii sunt prea mândri, prea orgolioşi?”, „Ce să faci şi ce nu în comunicarea cu rromii?”, „Cum să câştigi încrederea rromilor?”, „De ce România are şi „împărat” şi „rege”?”, „De ce rromii nu-şi asumă identitatea rromă?”, „Cum pot fi adaptate tradiţiile rrome la sistemul de învăţământ?”, „Există transfer de respect dinspre comunitate rromă spre cea

nerromă”, „Cât de eficient este staborul/rromani kris-ului?”, „Crearea de locuri distincte nu reprezintă, cumva, o autodiscriminare? Nu reprezintă o lezare a valorii?”, „De ce părinții rromi nu vin la școală, când sunt chemeți?”, „Ce are și ce nu are voie să facă femeia rromă?”, „Orice ați spune, la noi în grădiniță/școală nu se fac diferențe între rromi și ceilalți”, „De ce se scrie cu doi -rr- cuvântul rrom?”, „Cum să facem pavoazarea într-o grădiniță/școală cu rromi?”, „Nu ar fi mai bine ca rromii să fie segregati, avându-se în vedere diferențele de statut social și de igienă? Nu ar evolua mai bine aşa?”, „Ajută modelele rrome în comunități?”, „De ce rromii, când te roaga ceva, invoca unele lucruri rușinoase, necuviincioase?” etc etc etc.

Desigur, această listă poate fi extinsă, iar experiența noastră a demonstrat că, în funcție de grup, de zona de proveniență a grupului de cadre didactice, de gradul de înțelegere de către acestea a problemelor cu care se confruntă rromii etc., întrebările sunt diferite. De la primele întrebări însă ale grupului, se poate „radiografia” tipologia grupului respectiv. Din cazuistica formărilor pe rromanipen educațional, am constatat că o treime dintre cursanți ce iau parte la aceste cursuri „își certifică, își confirmă” demersul didactic în munca lor cu elevii și copiii rromi, o a doua treime – „învață” că există doi parteneri și că în decizii și emisfera de judecăți și acuze trebuie luate în calcul ambele părți, fiecare cu partea sa de adevăr și vină, și, în sfârșit, a treia treime este constituită din cadre didactice pentru care argumentele în favoarea informării, cunoașterii, înțelegерii și apărării celuilalt sunt insuficiente și, de cele mai multe ori, sunt necesare - în cazul celor din urmă – de mai multe intervenții de formare, pentru a se produce progrese de elementară înțelegere umană.

Gh. Sarău – despre istoria rromilor

1. Selectează litera corespunzătoare răspunsului corect.

Textul citat este:

- a. argumentativ;
- b. epistolar;
- c. jurnalistic;
- d. memorialistic.

2. Formulează, în două enunțuri, justificarea alegerii tale de la punctul 1.

Competența generală:

2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare;

Competența specifică vizată:

2.7 compararea limbajului cinematografic cu acela al textului scris;

Conținuturi:

- raportul scris – imagine
- limbajul cinematografic, limbajul literaturii (materialul de expresie specific, posibilități de prelucrare a acestuia, impact asupra publicului)
- tehnici de construcție a subiectului narativ/ filmic, tehnic de realizare a personajelor, tehnici de realizare a suspansului
- cronica de film
- concepte proprii cinematografiei, regie, scenariu, imagine, coloană sonoră, interpretare actoricească

Descrierea activității de învățare:

Fișă de lucru

A. Imaginează-ți că ești regizorul pisei de teatru în limba română care urmează să se lanseze după
comedia „O noapte furtunoasă – Jekh răt lisăme – de I.L. CARAGIALE

Completează paginile următorului caiet de sarcini.

Actorii

1. Cum ii vei alege? (două exemple și motivare)

.....
.....

Scenariul

1. Rezumă în 2 -3 propoziții ce se va întâmpla în primele minute ale piesei de teatru.

.....

Coloana sonoră

1. ce fel de muzică/efecte sonore va/ vor fi pe fundalul primelor cadre ale piesei de teatru?

.....

Imaginea

1. Descrierea unghiului sau a poziției actorilor în primul act al piesei de teatru.

.....

<https://www.youtube.com/watch?v=71WORwyDySc>

Competența generală:

4. Integrarea culturii proprii în context național și universal;
 - 4.1. Identificarea particularităților literaturii rromane;
 - 4.2. Stabilirea relațiilor dintre literatura rromani și literatura universal;

Conținuturi:

- creațiile orale (rolul lor în asigurarea continuității și unității lingvistice)
- diferențe între dialectele limbii rromani
- urme ale civilizației vechi indiene în literatura rromă
- lucrări literare rrome culte și contemporane, caracterul universal al creațiilor literare

SUGESTII PRIVIND ACTIVITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE

Rolul central în predarea / învățarea conținuturilor îl are formarea / dobândirea / dezvoltarea competențelor specifice enunțate de programă, precum și dezvoltarea curiozității,

a spiritului de cercetare independentă, a autonomiei personale în studiul limbii și literaturii rromani.

Elevii vor fi implicați într-o abordare activă a subiectelor și temelor propuse, în asumarea rezultatelor propriilor investigații, în comunicarea pozitivă cu grupul din care fac parte. Lista de activități de învățare de mai jos are titlu de exemplu și poate fi îmbogățită în activitatea curentă cu alte tipuri de activități de invățare:

- alcătuirea unui jurnal personal / jurnal al grupei ;
- alcătuirea arborelui genealogic al familiei;
- lectura unor texte care ilustrează legătura dintre om (ocupații, locuințe, obiceiuri) și mediul în care trăiește;
- descrierea de imagini care ilustrează locuri și preocupări ale oamenilor;
- exerciții de completare a hărților cu elemente de civilizație și cultură;
- realizarea de proiecte cu privire la promovarea culturii rromane;
- participarea în organizarea de evenimente culturale specifice grupului etnic;
- realizarea de dezbateri pe teme la sugestia elevilor

EVALUAREA

Procesul de evaluare va îmbina formele tradiționale cu cele alternative (proiectul, portofoliul, autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și comportamentului elevului) și va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competențele specifice vizate de programa școlară;
- valorizarea rezultatelor învățării prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev,
- utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor școlare;
- recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale.

Activități de învățare:

- Sosθar „rrom” thaj či „cigan”.

Anθ-i rromani čib, o lav „cigan”na si. O lav angloavel anθar i greaka medie, anθar o lav "athinganos" vaj "athinganoy", o xatāripen isindoj „biboldo”, „biazbajlo”vaj „maxrime”.

Anθ-e Ruminikane Thēma, īnkä kaθar o jekh-to atestarea, sikavdi putardes anθ-e dokumentură e Mänästirăqe Vodica, o lav „aṭigan” savo avelas mai dur „ṭigan”, sikavelas jekh socialo isipen, kadaja e rōbo, nićsar ètnia.

„rrom” si jekh purano lav e rromani čibăqo, labărdо savaxt vaš i prinžaripen e rromenqi ètnia. O termeno angloavel anθar o pakritano lav „dom” (e d-eça célibraalizato), savo mandavdăs „manus” pal-e indikane imigrantură angolavenindor anθar verver etnikane grupură save xamisarden thaj kerden e prandimata anθ-i Persia, kerindor penqe sar sel kothe thaj gelindor pale karing Europa, tha’pe aver rig, k-e etnikano telalgrupo anθar India, savo si vi advides. I fonetikani normalo evolucia tredăs k-e palekeripen e lavesqo „dom”, e d” –ça celebralizato, anθ-o rromano lav „rrom” r-ça nazalizato, anθar kodokaa ke anθ-i rromani čib o xramosaripen bidośalăqo e rromano lavesqo „rrom” si e dujeća r, vaš te zorälarel i nakhali phenipen e termensqo.

I rromni thaj i dilabarni (o jekh-to rig) – palal i Luminica Mihaj Čiobă

O čaćipen si kä jekhvar, e rroma sas len jekh them. Akana khanćesqe rodenas les, le truja le vurdonenqe marden i opre i tele o drom tala o kotor e cérosqo le phuvăqo. Numaj anθ-e lenqo dī von patān kä anθ-jekh ges arakhena pesqo them thaj atùnć kidena anθar savorre kotora le lumăqo, kaj si len paravde thaj či maj mekhle les nijekhvar.

Saste dívesa, berša pala berša phirenas rodindor i xasardi phuv. Anθ-jekh díves o Bulibaša beśelas anglal e caxra but xolăriko. I Persiga, jekh terni čhaj, avili paśal lesθe, thaj dikhindor anθ-e lesqo jakha, pučhilăs les sosθar si kadă xolăriko thaj kaj del pes godī, kä laqe jakha phenen laqo kä si but dur.

O phuro, paśrovindor, phenelas laqe:

- Persigo, ame rodas amen savaxt o them thaj či maj arakhas les. Me xatărav kä amaro them naśel amenθar, fal man ke rodas jekh čoxani.
- Tha’ me zanav kä tu bare!a Bulibašo!na, zanes kä ingeras amen anθ-o amaro them. Nūmaj tu prinzares o drom karing amaro them. Me zanav kä le Zeia thaj lače Duhură žutisaren amen te arakhas les.
- O xatărinen tirre dadesqo pherdăs vi tirro ilo, šukarni!e Persigă.
- Na-i čaćes te des duma kadă, bare!a Bulibašo!na. Tu vazdes man butivar, bistres kä sem zuvli thaj le zuvlăn maškar amenθe na trebal te vazdel len.
- Uf, Persigo, tu či san sao zuvli, tu san amari Rajni, tirro dad but vaxt sas o manus kaj ingerdăs amaro nămo.

- Le zeii thaj le lače Duhură te užaren les thaj te šandären les kothe kaj si kä but drago dad sas manqe.

Dikhindor karing e šukar Persiga, o phuro dikhläs la kä laqe jakha kingile iasvanθar.

- Tha' so aviläs tuqe te ašes paşa manθe. Ia zaθar thaj dikh tirre butăθar. Maj mišto, za anθ-o veš thaj kide kaštorre nanaj but thaj avel i rät.

I Persiga geli karing o veš.Laquo ilo rovelas thaj sas pherdo dugh. Laqi baba sikavdäs la kä or sodivar laquo ilo si pherdo dugh te del drom ka-l iasva thaj zalθar o dugh. Aresli k-o agor jekhesqi paj kaj sas but luludä thaj lenqo khandimos pherde o aero.

Thovdäs telal jekh rukh thaj astardäs te rovel, kaś te nangärel pesqo gi. Falas pes but korkorro thaj parkä čailili sas le dromenθar kadale kaj či maj agorisarden pes nijekvar. Sä vaxt phirenas te arakhen o xasardo them.Sä kadala thaj o doro laquo dadesθar kerdäs la akana te rovel kadä but kä le ranika e rukhesqe izdranas thaj e dilabarni le vešesqi avili anglal laθe thaj delas duma:

- Uf, Persigo, Persigo, tu san but šukar kaś te roves!Le iasva si londe thaj phabaren i morti e terni čamesqi thaj keran les šuko, zungalo thaj zbürcime. Sarkon si les lesqi dugh, tha' či trebal te rovas.
- Mekh man, dilabarni!e,ke tu či zanes so si i dugh. Tu dilabas soro dës thaj khančesθar či zanes!
- Kadä patäs tu. Kadä patäl sä lumä.Kana gilabav soro dës či fal man khančesθar... Athares thaj atharen savorrença, käči kana prinzarenas so phenel mirre dilabaimata anθ-e kadala dili na maj phenen kadä.

I Persiga dikhläs la barodikhipnaça thaj phendäs laqi:

- Tu naisar le Čerosqo ke si kadä baxtali, anθ-i tirro lùmja na zanes so si i dugh...

Ašun manθe! Nakhlo milaj arakhlem mirro dilabarno thaj semas but baxtale. Anθ-jekh rät, kana dilabas thaj samas drabaré e kamipnasθar avili jekh kukumjaua thaj lás les laça. Ačhilem korkorri. So maj ingerelas man anθ-o zivipen sas nùmaj te tatărav e anre anθar save inklena amare puišore . Na pala vaxt, sas man baxt te inklel panz puiči šukar sar e dudale khamesqi. Anθ-jekh dës kana semas telärdi te anav lenqe xaben avilo jekh baro sap thaj xaläs len. Phen manqe akana, zanav so si o dugh?

I šukar Persiga či maj zanelas so te phenel laqi. Či maj arakhläs lava. Dikhläs laθe thaj xatärdäs pesqi di.

BIBLIOGRAFIE

I. Limba rromani

Sarău, Gheorghe 2009, Struktùre rromane čibăqe. Structuri ale limbii rromani, Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 172 p.

Sarău, Gheorghe 2004, Rromani leksikologia (Lexicologie rromă), Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 138 p.

Sarău, Gheorghe 2002, Limba rromani (Morfologie şi sintaxă), Bucureşti: Universitatea Bucureşti, CREDIS, 232 p.

Sarău, Gheorghe 2002, Stilistica limbii rromani în texte (Antologie de traduceri şi redactări). I stilistica e rromane čibăqi teksturenθe (Amboldimatenqi aj redakcienqi antològia), Bucureşti: Universitatea Bucureşti, Editura CREDIS, 152 p. + 142 p. = 294 p. [curs bilingv destinat studenţilor rromi de la secţia de învăţământ deschis la distanţă “ institutori – profesori de limba rromani”; v. şi www.edu.ro]

Sarău, Gheorghe 2008, Curs practic de limba rromani pentru toţi, Bucureşti: Sigma [Colecţia „Biblioteca rromă, nr. 8], 208 p., cu CD şi cheia exerciţiilor.

Sarău, Gheorghe 2008, Rromii. Incursiune în istoria şi limba lor, Bucureşti: Editura Sigma, 206 p. [Colecţia Biblioteca Rromă, nr. 7].

Sarău, Gheorghe 2001, Rromii şi limba rromani în context indian, în cursul universitar "Mircea Itu şi Julieta Badiu: Cultură şi civilizaţie indiană ", Bucureşti: CREDIS, p. 127 - 146 [capitol preluat, în adaptare, din lucrarea: Gheorghe Sarău, Rromii, India şi limba rromani (Bucureşti: Kriterion, 1998)].

Sarău, Gheorghe; Cordovan, Ionel; Stănescu, Camelia 2015, Limba şi literatura rromani. Manual pentru clasa I. I rromani čib thaj i literatùra vaš i jekhto klàsa, Bucureşti: Editura Sigma, P I + P II şi variantă electronică.

Sarău, Gheorghe, Cordovan, Ionel 2018, Comunicare în limba maternă rromani. Manual pentru clasa a II-a. Vakăripen anθ-i rromani dajaqi čib – pustik vaš i dujto klàsa, Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

Cordovan, Ionel, Sarău, Gheorghe, Cordovan, Noemi 2020, Limba şi literatura rromani. Manual pentru clasa a III-a. I rromani čib thaj i literatùra vaš i trino klàsa, Bucureşti: Editura Sigma.

Sarău, Gheorghe, Cordovan, Ionel, 2018, Limba şi literatura rromani. Manual pentru clasa a IV-a. I rromani čib thaj i literatùra vaš i štarto klàsa, Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

Sarău, Gheorghe, Cordovan, Ionel, 2018, Limba și literatura rromani. Manual pentru clasa a V-a. I rromani čib thaj i literatùra vaš i panžto klàsa, București: Editura Didactică și Pedagogică.

Cordovan, Ionel, Sarău, Gheorghe, Cordovan, Noemi 2020, Limba și literatura rromani. Manual pentru clasa a VI-a. I rromani čib thaj i literatùra vaš i šovto klàsa, București: Editura Didactică și Pedagogică.

,Ionel Cordovan, Sarău Gheorghe, Căldăraru Marius, 2021, Manual de limba și literatura rromani, clasa a VII-a, București: Editura Sigma.

Borcoi Jupiter, Sarău Gheorghe, Pandelică Nicolae, 2009, Manual de limba și literatura rromani, clasa a VIII-a, București: Editura Vanemonde.

Sarău, Gheorghe 2006, Limba și literatura rromani. Manual pentru clasa a IX-a. I rromani čib thaj i literatùra (vaš i enăto klàsa), București: Editura Sigma.

Sarău, Gheorghe; Cordovan, Ionel 2011, I rromani čib thaj i literatùra vaš o dešto siklòvipnasqo berš. Limba și literatura rromani. Manual pentru anul X de studiu, București: Vanemonde.

*** Dicționare, ghiduri de conversație

Sarău, Gheorghe 2012, Dicționar român-rrom. Colecția „Biblioteca rromă” – nr. 9, București: Editura Sigma, 288 p.

Sarău, Gheorghe 2006, Dicționar rrom - român, București: Editura Sigma, 224 p.

Sarău, Gheorghe, Cordovan, Ionel 2016, Gid de conversație roman - rrom – englez - maghiar, Oradea: Editura Primus.

II. Literatură rromani

a. Cultura rromani tradițională și folclorul rrom

Achim, Viorel 1998, Țiganii în istoria României, București: Editura Enciclopedică.

Andreescu, Gabriel 2004, Națiuni și minorități, Editura Polirom, Iași.

Bățalan, Costică 2002, Rromane taxtaja. Nestemate din folclorul rromilor, Editura Kriterion, București – Cluj, Colecția “Biblioteca rromă” nr. 9, 220 p.

Benbassa, Esther; Attias, Jean-Christophe 2005, Ura de sine, Editura Est, București.

Bruna, Zani; Palmonari, Augusto (coord.) 2003, Manual de psihologia comunității, Editura Polirom, Iași.

Burtea, Vasile 2002, Rromii în sincronia și diacronia populațiilor de contact, București: Editura Lumina Lex.

Cernat, Vasile 2005 Psihologia stereotipurilor, Editura Polirom, Iași.

Chiciudean, Ion; Halic, Bogdan Alexandru 2003, Imagologie. Imagologie istorică, Editura comunicare.ro, București.

Constantinescu, Barbu Dr. 1878, Probe de limba și literatura țiganilor din România, București.

Constantinescu, Barbu 2000, Probe de limba și literatura rromilor din România, București- Cluj: Kriterion, 240 p. [Reeditarea ediției din anul 1878; Ediție îngrijită de: Gheorghe Sarău, Cornelius Colceriu și Dana Dudescu. Notă asupra ediției: Gheorghe Sarău; Prefață: Adina Potochin; Normalizarea textelor în alfabetul limbii rromani comune: Cornelius Colceriu, Dana Dudescu, Gheorghe Sarău, studenții Alin Bucă și Nyitrai Reka. Versificarea cântecelor în limba română: Letitia Mark, Adina Potochin, Claudia Cioc, Gheorghe Sarău [Biblioteca rromă nr. 6].

Copoiu, Petre 1996, Rromane paramiċă, București: Editura Kriterion.

Curelaru, Mihai 2006, Reprezentări sociale, Editura Polirom, Iași.

Dumitrescu, Doru; Căpiță, Carol; Manea, Mihai /.../ [coord.:] 2008: Istoria minorităților naționale din România. Material auxiliar pentru profesorii de istorie”, București: Editura Didactică și Pedagogică, R. A., 280 p..

Etzioni, Amitai 2002, Societatea monocromă, Editura Polirom, Iași.

Ferreol, Gilles; Jucquois, Guy 2005, Dicționarul alterității și al relațiilor interculturale, Editura Polirom, Iași

Fraser, Angus 1992, The Gypsies, London: Blackwell Publishers Ltd.

Furtună, Adrian-Nicolae, Grigore, Delia, Neacșu, Mihai 2007, Rromii în căutarea stimei de sine, București: Centrul Rromilor “Amare Rromentza” – Editura Vanemonde.

Gavreliuc, Alin 2006, De la relațiile interpersonale la comunicarea socială. Psihologia socială și stadiile progresive ale articulării sinelui, Editura Polirom, Iași.

Grigore, Delia 2001, Curs de antropologie și folclor. Introducere în studiul elementelor de cultură tradițională ale identității rrome contemporane, București, Universitatea București: Editura CREDIS, 182 p.;v. și www.edu.ro

Hancock, Ian F. 2002, We are the Romani People / Ame sam e rromane džene, Hatfield: University of Hertfordshire Press.

Ionescu, Vasile 2000, Robia țiganilor în Țările Române. Moldova. Rromii din România – studii și documente istorice, București: Editura Centrului rromilor pentru politici publice „Aven amentza”.

Itu, Mircea 2003, Cultură și civilizație veche indiană, Prefață: Gheorghe Sarău, București, Editura Universității București, 243 p.

Itu, Mircea; Moleanu, Julieta 2001, Cultură și civilizație indiană, București: Universitatea București - Editura CREDIS, 208 p.; v. și www.edu.ro

Iacob, Luminîța Mihaela 2003, Etnopsihologie și imagologie, Editura Polirom, Iași.

Kenrick, Donald 1998, Romii: Din India la Mediterana. Migrația romilor, București: Editura Alternative, 56 p.

McGraw, Phillip C. , 2003, În căutarea sinelui, Editura Curtea Veche, București.

Mihăilescu, Vintilă 2007, Antropologie. Cinci introduceri, Editura Polirom, Iași.

Neculau, Adrian 2004 Manual de psihologie socială, Editura Polirom, Iași.

Neculau, Adrian (coord.) 1996, Psihologie socială. Aspecte contemporane, Editura Polirom, Iași.

Petcuț, Petre 2015 Romii. Sclavie și libertate, Centrul National de Cultura a Romilor – Romano Kher.

Petcuț, Petre, Grigore, Delia, Sandu, Mariana 2005, Istoria și tradițiile minorității rromilor, București: Editura Sigma.

Sarău, Gheorghe 2008, Rromii. Incursiune în istoria și limba lor, București: Editura Sigma, 206 p. [Colecția Biblioteca Rromă, nr. 7].

Sarău, Gheorghe 1998, Rromii, India și limba rromani], [Colecția " Biblioteca rromă", nr. 4], București: Kriterion, 268 p.;v. și www.edu.ro

Tarde, Gabriel 2007, Opinia și mulțimea, Editura Comunicare.ro, București.

Zamfir, Cătălin; Vlăsceanu, Lazăr [coord.] 1993, Dicționar de Sociologie, Editura Babel, București.

b. Literatura rromani

Djurić, Rajko 2002, Istoria literaturii rrome. I història e rromane literaturaqi. Traducător: Sorin Georgescu; referent, redactor, tehnoredactor: Gheorghe Sarău], București: Universitatea din București, Editura CREDIS, 182 p.; v. și www.edu.ro

Ionescu, Vasile [selectie, note și postfață de ...] 2000, O mie de ani de singurătate. Rromii în proza românească, București: Editura "Aven Amentza", 629 p. [antologie], "Restituirii" I.

Sarău, Gheorghe 1995, Culegere de texte în limba rromani, [ediția 1995 sau oricare altă ediție ulterioară] București: E.D.P. - R. A., 188 p.

Sarău, Gheorghe 2008, Bibliografie rromi, 120 p., ca material suplimentar, pe DVD, la vol. „Dumitrescu, Doru; Căpiță, Carol; Manea, Mihai /.../ [coord.:] Istoria minorităților naționale din România. Material auxiliar pentru profesorii de istorie” (București: Editura Didactică și Pedagogică, R. A., 280 p.).

Sarău, Gheorghe 2012, Cronica rromă (1990-2011). Ediția I, București: Editura Universității din București, 274 p.

Sarău, Gheorghe 2015, Bibliografia rromă (1990-2014), București: Editura Universității din București.

COLECTIV DE AUTORI

As.unv.dr. Alexandru Mihai ZAMFIR, Universitatea Bucureşti, Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine

Prof. Marius CĂLDĂRARU, Ministerul Educației

Prof.drd. Ionel CORDOVAN, Școala Gimnazială “Puiu Sever” Ineu

Prof.dr. Elena RADU, Școala Gimnazială nr. 136, Bucureşti

Pof.drd. Gina Anton, Școala Gimnazială “Anton Pann” Brăila

Prof. Petronia Scripcariu, Școala Gimnazială nr. 2, Botoșani